

Ontwikkeling wijk Kleine Boezem, Dirksland: 'quick scan' natuurwaarden

Peter L. Meininger

Lisztlaan 5
4384 KM Vlissingen
tel. 06-11198676

19 oktober 2023

Inhoud

Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	5
2. Projectgebied en geplande werkzaamheden	6
3. Wet natuurbescherming	9
3.1 Gebiedsbescherming.....	9
3.2 Natura 2000-gebieden	9
3.3 Stikstofdepositie.....	10
3.4 Natuurnetwerk Nederland (NNN).....	10
3.5 Soortenbescherming	11
4. Aanpak, materiaal en methoden	13
4.1 Vraagstelling.....	13
4.2 Veldbezoek.....	13
4.3 Literatuur- en archiefonderzoek	13
5. Quick scan beschermde natuur en overige natuurwaarden	14
5.1 Beschermde muizen.....	14
5.2 Vleermuizen	18
5.3 In Zuid-Holland vrijgestelde zoogdieren	19
5.4 Vogels	19
5.5 Amfibieën en reptielen	19
5.6 Vlinders, libellen en overige ongewervelde dieren.....	20
5.7 Planten	21
6. Invasieve exoten	22
6.1 Wat zijn invasieve exoten?.....	22
6.2 Invasieve planten	22
6.3 Voorkomen in het projectgebied	22
7. Aanbevelingen ecologisch werkprotocol	23
8. Literatuur.....	24

Samenvatting

De gemeente Goeree-Overflakkee heeft het voornemen het gebied rond de Mozartsingel in Dirksland te ontwikkelen tot woonwijk 'Kleine Boezem'. MaGRID heeft in het kader van dit project in oktober 2023 een 'quick scan' van natuurwaarden uitgevoerd. Ook zijn aanbevelingen gedaan voor een ecologisch werkprotocol.

Natura 2000-gebieden Significant negatieve effecten van de ontwikkeling van de woonwijk 'Kleine Boezem' in Dirksland op kwalificerende soorten en beschermde habitats van Natura 2000-gebieden in de (ruime) omgeving kunnen – gezien de afstand tot deze gebieden – redelijkerwijs worden uitgesloten (hoofdstuk 3).

Natuurwetwerk Nederland Significant negatieve effecten van de ontwikkeling van de woonwijk 'Kleine Boezem' in Dirksland op het Natuurnetwerk Nederland kunnen – gezien de afstand tot de aangewezen gebieden – redelijkerwijs worden uitgesloten. (hoofdstuk 3).

Waterspitsmuis De aanwezige habitat langs de sloten en de centrale watergang (steile oevers, weinig oevervegetatie, geen drijvende vegetatie) lijkt nauwelijks geschikt voor deze soort. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig (hoofdstuk 5.1).

Noordse woelmuis Negatieve effecten van de werkzaamheden op de noordse woelmuis (populatie, omvang en kwaliteit van het leefgebied) zijn vrijwel uitgesloten. De aanwezige habitat lijkt weinig geschikt voor deze soort. Het gebied is zeer geschikt voor veldmuizen, een geduchte concurrent van de noordse woelmuis. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig. (hoofdstuk 5.1).

Conclusie vleermuizen In te kappen bomen (twee rijen witte elzen en populierenbosje) ontbreken potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen. Wel vormen deze bomen mogelijk een foerageergebied. Deze functie zal tijdelijk en plaatselijk verdwijnen, maar zal op termijn ruimschoots worden gecompenseerd door de aanplant van nieuwe bomen in de te bouwen woonwijk en in de aan te leggen parkzone. In de omgeving van het plangebied blijven voldoende foerageergebieden en vliegroutes voor vleermuizen beschikbaar. Negatieve effecten van de werkzaamheden op vleermuizen (populatie, omvang en kwaliteit van het leefgebied) zijn vrijwel uitgesloten. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig (hoofdstuk 5.2).

Overige zoogdieren Soorten zoals bunzing, egel, haas, hermelijn, konijn, mol, ree, vos en wezel vallen onder de provinciale vrijstelling van de verbodsbepalingen Wet natuurbescherming. Deze soorten komen (waarschijnlijk) voor in het projectgebied of in de directe omgeving (hoofdstuk 5.3). Uiteraard geldt voor deze soorten wel de zorgplicht, waaraan wordt voldaan mits wordt gewerkt conform een ecologisch werkprotocol (hoofdstuk 7).

Broedvogels Een negatief effect op beschermde nesten, leefgebied, rust- of voortplantingslocaties van (al dan niet wettelijk beschermde) vogels kan redelijkerwijs worden uitgesloten, mits aan de hierna genoemde voorwaarden wordt voldaan. De aanwezigheid van broedvogels in het projectgebied maken een start van de werkzaamheden tijdens de broedtijd onwenselijk. Dit betekent dat de werkzaamheden 'veilig' kunnen worden gestart in de periode 15 augustus-1 maart. Indien er eenmaal geregeld activiteiten zijn, kunnen deze ook in de broedtijd worden voortgezet. Kap van bomen en struiken dient per definitie plaats te vinden buiten de broedtijd, dus wél in de periode 15 augustus-1 maart (hoofdstuk 5.4).

Reptielen en amfibieën Significant negatieve effecten van de werkzaamheden op leefgebied, rust- of voortplantingslocaties van (al dan niet wettelijk beschermde) reptielen en amfibieën kunnen redelijkerwijs worden uitgesloten. Met inachtneming van het ecologisch werkprotocol is er geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig (hoofdstuk 5.5).

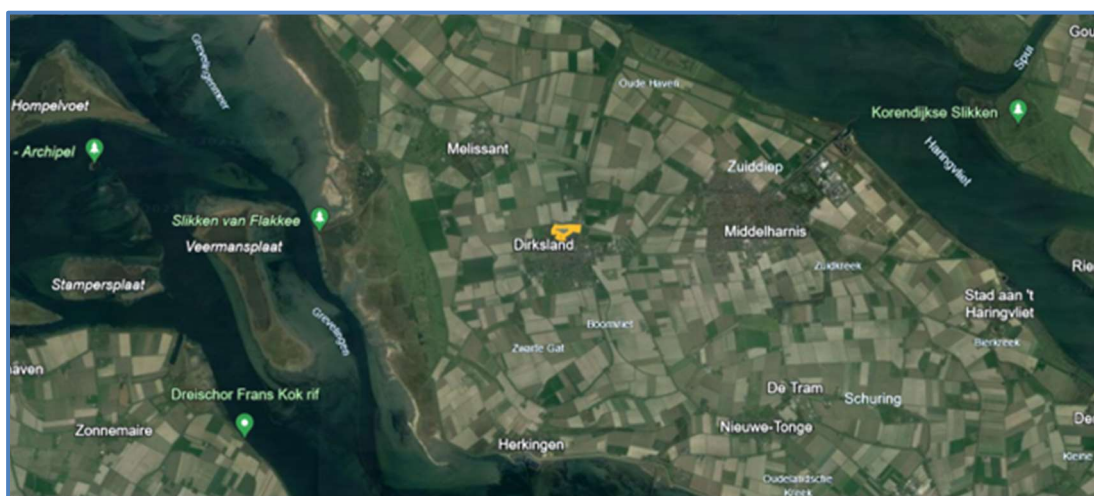
Vlinders, libellen etc. Significant negatieve effecten op leefgebied of voortplantingslocaties van beschermde vlinders, libellen en overige ongewervelde dieren kunnen worden uitgesloten. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig (hoofdstuk 5.6).

Planten In het projectgebied komen geen wettelijk beschermde plantensoorten voor. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig (hoofdstuk 5.7).

Invasieve en 'lastige' planten In het projectgebied werden geen invasieve of anderszins 'lastige' planten aangetroffen (hoofdstuk 6).

1. Inleiding

De gemeente Goeree-Overflakkee heeft het voornemen een aantal percelen aan de Mozartsingel in Dirksland te ontwikkelen tot (groen) woongebied: de wijk 'Kleine Boezem'. Bureau Juust b.v. is nauw betrokken bij de plannen voor de ruimtelijke ontwikkeling en de planologische procedure. Om tijdens de uitvoering van de werkzaamheden overtredingen van de Wet natuurbescherming te voorkomen, heeft MaGRID in opdracht van Juust in het kader van dit project in oktober 2023 een 'quick scan' van natuurwaarden uitgevoerd. Ook zijn aanbevelingen voor een locatiespecifiek ecologisch werkprotocol geformuleerd. In voorliggend document zijn zowel de resultaten van de 'quick scan' als de aanbevelingen voor het werkprotocol opgenomen.

Ligging van het projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland (geel vakje).

Ligging van het projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland (geel vak).

2. Projectgebied en geplande werkzaamheden

Projectgebied Het projectgebied ligt ten noorden van de huidige bebouwing van Dirksland op Goeree-Overflakkee (gemeente Goeree-Overflakkee), Zuid-Holland. Het gebied bestaat nu grotendeels uit verruigd, kruidenrijk grasland en uit (inmiddels braakliggend) akkerland. Het projectgebied wordt in het noorden begrensd door de N215 (de Aardijkswal), in het westen door de Slaakweg, in het zuidwesten door het Krommepad en de Mauritssingel en in het oosten door de West-Havendijk. Het projectgebied wordt op de meeste plaatsen omringd door sloten of een singel en doorsneden door een brede watergang.

Beschrijving van het project Het huidige grasland- en akkergebied rond de Mauritssingel in Dirksland zal worden ontwikkeld tot woongebied met een groene uitstraling. Het voornemen is hier 146 woningen te realiseren. De bestaande, brede singel aan de zuidkant van de Mauritssingel blijft gehandhaafd. De huidige vrij smalle sloot die het noordelijke deel van het projectgebied omsluit, wordt verbreed tot een singel. Ook de huidige centrale watergang wordt omgevormd tot een singel. Binnen en rondom de aan te leggen woonwijk is ruimte voor stedelijk groen. Een aantal bomen moet worden gekapt, met name een 'spontaan' wilgenbosje en een tweetal bomenrijen van vrij jonge witte elzen *Alnus incana 'laciniata'*. Een grote parkeerplaats langs de Mauritssingel blijft gehandhaafd, vooral als parkeergelegenheid voor het plaatselijke ziekenhuis. De akker ten noorden van de parkeerplaats wordt ingericht als parkzone. Er is geen sprake van afbraak van gebouwen.

Beschrijving van de bouwlocatie Het veld ten noorden van de grote parkeerplaats ligt al enige tijd braak. Hier groeit een scala aan algemene akkerkruiden ('onkruid'). Ten westen van de parkeerplaats ligt een voetbalveldje en een 'half pipe' voor skaters. Hier bevinden zich ook twee bomenrijen van vrij jonge witte elzen *Alnus incana 'laciniata'*. Dit veld wordt omringd door een braakliggend terrein dat is begroeid met ruigtekruiden. Kennelijk wordt dit af en toe gemaaid. Op het noordelijke deel van dit veld bevindt zich ook een bosje met opslag van wilgen, met name schietwilg *Salix alba*, grauwe wilg *S. cinerea* en boswilg *S. caprea*. De akkers ten westen van de centrale watergang en ten zuidoosten van de kerk waren in 2023 nog in gebruik, maar liggen sinds de oogst braak. Vermoedelijk zullen deze akkers braak blijven liggen tot het bouwrijp maken van het gebied.

Timing van uitvoering De exacte uitvoeringstermijn van de werkzaamheden is nog niet bekend.

Aan- en afvoerroute Aanvoer van bouwmaterialen en materieel zal plaatsvinden over de weg.

In te zetten materieel Vrachtwagens, graafmachine, bouwkraan, etc.

Opslag van materiaal en materieel Materiaal en materieel zullen tijdens de bouwfase tijdelijk worden opgeslagen nabij de bouwlocaties. Het is onbekend of er grond wordt afgevoerd en/of aangevoerd.

Ontwerp woningbouwplan 'Kleine Boezem' in Dirksland.

Projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland: gazon met (te kappen) rij witte elzen, verruigd grasland en 'half pipe' voor skaters.

Projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland: de tot singel te verbreden centrale watergang.

Projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland: de tot singel te verbreden sloot aan de westzijde en een deel van de geoogste akker.

3. Wet natuurbescherming

3.1 Gebiedsbescherming

Bij de uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de bepalingen uit de Wet natuurbescherming (Wnb). Deze wet maakt het mogelijk gebieden aan te wijzen als beschermde natuurgebieden. De Wnb noemt daarbij verschillende soorten gebieden, onder andere:

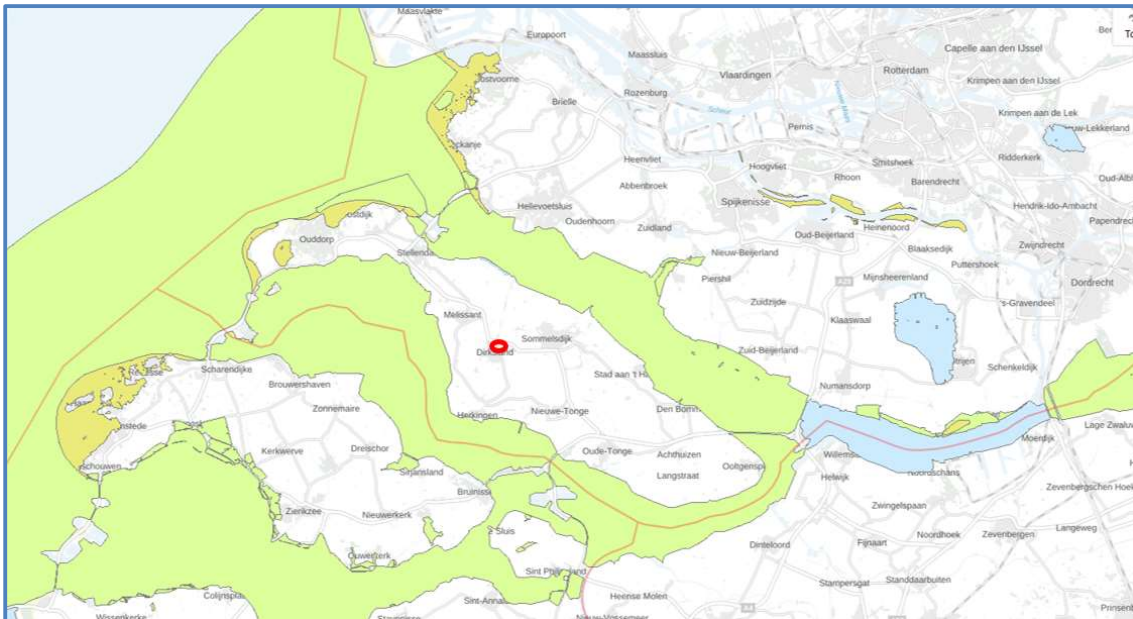
- Natura 2000-gebieden zijn de gebieden die de voormalig Minister van Economische Zaken en de huidige Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft aangewezen ter uitvoering van de verplichtingen die voortvloeien uit de Vogel- en Habitatrichtlijn (art. 2.1, lid 1).
- Het Natuurnetwerk Nederland (NNN): het samenhangende ecologische netwerk waarvoor de provincies (gedeputeerde staten) zorgdragen voor de totstandkoming en instandhouding (art. 1.12, lid 2).

De Wnb kent alleen voor de Natura 2000-gebieden een toetsingskader. De bescherming van het NNN verloopt via het planologische spoor, hiervoor geldt een 'nee, tenzij' regime.

3.2 Natura 2000-gebieden

Algemeen Het is verboden zonder vergunning een project uit te voeren dat, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van een Natura 2000-gebied, de kwaliteit van de natuurlijke habitat of habitats van soorten in dat gebied kan verslechteren of een significant verstorend effect kan hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen (art. 2.7 lid 2). Wanneer het een project betreft dat niet direct verband houdt met, of nodig is voor het beheer van een gebied, en dat afzonderlijk of in cumulatie significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, wordt de vergunning pas verleend nadat uit een Passende Beoordeling is gebleken dat de natuurlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast (art. 2.7 lid 3 onder a en art. 2.8 lid 1).

Natura 2000-gebieden in de omgeving Op basis van de Informatiekaart Natuur (https://atlas.bij12.nl/WebViewer/index.html?viewer=ikn_pub) ligt het projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland ruimschoots buiten de begrenzing van de volgende Natura 2000-gebieden (tussen haakjes de kortste afstand tot de begrenzing; alleen gebieden binnen 25 km): Grevelingen (3 km), Haringvliet (4,5 km), Krammer-Volkerak (8 km), Oosterschelde (8,5 km), Voornes Duin (9,4 km), Voordelta (10 km), Duinen van Goeree (10,7 km), Kop van Schouwen (20 km), Hollands Diep (20 km) en Oude Maas (21 km). Gezien de forse afstand tussen het projectgebied en de begrenzing van deze Natura 2000-gebieden kunnen (verstorende) effecten van de werkzaamheden op kwalificerende soorten en beschermde habitats van deze gebieden redelijkerwijs worden uitgesloten.

In lichtgroen, geel en lichtblauw de begrenzing van Natura 2000-gebieden in de ruime omgeving van het projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland te Burgh-Haamstede (rode ovaal)

(bron: Informatiekaart Natuur https://atlas.bij12.nl/WebViewer/index.html?viewer=ikn_pub).

Conclusie Natura 2000-gebieden *Significant negatieve effecten van de ontwikkeling van de woonwijk 'Kleine Boezem' in Dirksland op kwalificerende soorten en beschermde habitats van Natura 2000-gebieden in de (ruime) omgeving kunnen – gezien de afstand tot deze gebieden – redelijkerwijs worden uitgesloten.*

3.3 Stikstofdepositie

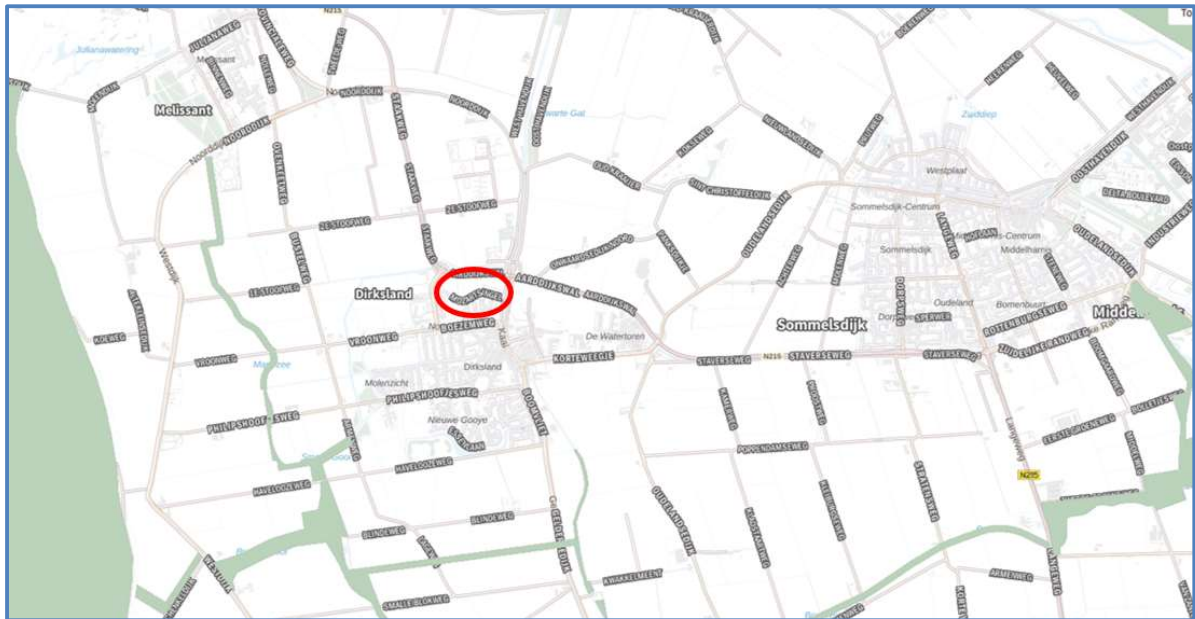
Bij ontwikkeling van de woonwijk 'Kleine Boezem' in Dirksland (bouw van woningen, graafwerk en transport van materiaal) komt stikstof vrij. Onderdeel van een Passende Beoordeling in het kader van de Wet natuurbescherming is de 'stikstofparagraaf'. In het kader van deze quick scan zijn geen berekeningen uitgevoerd met de AERIUS-rekentool. Er worden dus ook geen uitspraken gedaan over mogelijke effecten van eventuele extra stikstofdepositie op de vegetatie van de diverse Natura 2000-gebieden in de ruime omgeving van het projectgebied.

3.4 Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Het projectgebied valt buiten de begrenzing van Natuurnetwerk Nederland (NNN) en grenst daar nergens aan (zie figuur). Het dichtstbijzijnde NNN-gebied is de Mannezeesche Watergang ten westen van de bebouwing van Dirksland, op ongeveer 1400 meter afstand van het projectgebied. Gezien afstand tussen het projectgebied en de NNN-gebieden in de omgeving, de tijdelijkheid van de bouwfase, het gebruik van de nieuwe woningen en de aanwezigheid van een 'buffer' in de vorm van de bestaande bebouwing van Dirksland, akkers et cetera, kunnen (verstorende) effecten op NNN

redelijkerwijs worden uitgesloten. Uitvoering van het plan zal geen significante veranderingen veroorzaken in het landschap rond de NNN-gebieden, in de aanwezige habitats en in geluidsbelasting. Er is dus geen sprake van externe werking op NNN.

Conclusie Natuurwetwerk Nederland *Significant negatieve effecten van de ontwikkeling van de woonwijk 'Kleine Boezem' in Dirksland op het Natuurnetwerk Nederland kunnen – gezien de afstand tot de aangewezen gebieden – redelijkerwijs worden uitgesloten.*

Begrenzing van Natuurnetwerk Nederland (NNN; in lichtblauw) volgens Informatiekaart Natuur (https://atlas.bij12.nl/WebViewer/index.html?viewer=ikn_pub). Rode ovaal is projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland.

3.5 Soortenbescherming

Bij de uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de bepalingen uit de Wet natuurbescherming. Vanuit deze wet is de initiatiefnemer bij ruimtelijke ingrepen verplicht op de hoogte te zijn van mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het doel van deze natuurwetgeving is het instandhouden van de inheemse flora en fauna. Door, voorafgaand aan ruimtelijke ingrepen, rekening te houden met de aanwezige natuurwaarden kan onnodige schade aan beschermde soorten worden voorkomen of beperkt. Zo zijn alle broedvogels beschermd: nesten, eieren en jongen mogen niet worden verstoord of vernietigd. Indien schade aan (zwaarder) beschermde soorten niet te voorkomen is, is een ontheffing noodzakelijk.

Effecten op de meeste zwaarder beschermde soorten, waarvoor een ontheffing nodig is van het bevoegd gezag (in dit geval de Provincie Zuid-Holland), kunnen op basis van gegevens in de NDFF, literatuur, eigen veldkennis en het veldbezoek aan het werkgebied redelijkerwijs worden uitgesloten. In hoofdstuk 5 wordt aandacht besteed aan mogelijke effecten op foeragerende vleermuizen en het mogelijk voorkomen van de waterspitsmuis en de noordse woelmuis.

Voor alle in het wild voorkomende planten- en diersoorten, dus ook voor onbeschermden en beschermde soorten die zijn vrijgesteld, geldt de 'algemene zorgplicht' (art. 1.11 Wet natuurbescherming). Deze zorgplicht houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen moet nemen om schade aan beschermde gebieden en in het wild voorkomende planten- en diersoorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het niet verontrusten of verstoren in de kwetsbare perioden zoals de winterslaap, de voortplantingstijd en de periode van afhankelijkheid van de jongen.

Projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland: het te kappen wilgenbosje.

4. Aanpak, materiaal en methoden

4.1 Vraagstelling

Om eventuele strijdigheden met de Wet natuurbescherming te signaleren bij de uitvoering van de werkzaamheden dienen in de 'quick scan' de volgende vragen te worden beantwoord:

1. Welke wettelijk beschermde soorten komen in het projectgebied voor? Onder welk beschermings-regime vallen deze soorten?
2. Welke invloed hebben de werkzaamheden op de beschermde soorten? Geldt wellicht een algemene vrijstelling voor één of meerdere soorten?
3. Door welke maatregelen kunnen negatieve effecten op beschermde soorten worden voorkomen of verzacht?
4. Indien de duurzame staat van instandhouding van beschermde soorten in gevaar komt, welk vervolgtraject dient dan doorlopen te worden?
5. Voor welke beschermde soorten moet een ontheffing aangevraagd worden, of kan gewerkt worden met een gedragscode.
6. Welke overige natuurwaarden komen in het projectgebied voor en hoe kan worden voldaan aan de algemene zorgplicht?

In hoofdstuk 7 zijn suggesties gedaan voor een 'ecologisch werkprotocol'.

4.2 Veldbezoek

Verkenning Het projectgebied 'Kleine Boezem' in Dirksland en omgeving werd bezocht op 2 oktober 2023. Hierbij werd vooral gelet op de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren, de aanwezige habitats en mogelijke knelpunten t.a.v. de werkzaamheden in relatie tot de aanwezige natuurwaarden (zie hoofdstuk 5).

Invasieve exoten en 'lastige' planten Er is ook gelet op de aanwezigheid van invasieve soorten en andere 'lastige planten', zoals alsemambrosia, azijnboom, Japanse duizendknoop en reuzenberenklauw. Dit is onder andere van belang bij graafwerkzaamheden en bij verplaatsing van grond met ongewenste plantendelen (zie hoofdstuk 6).

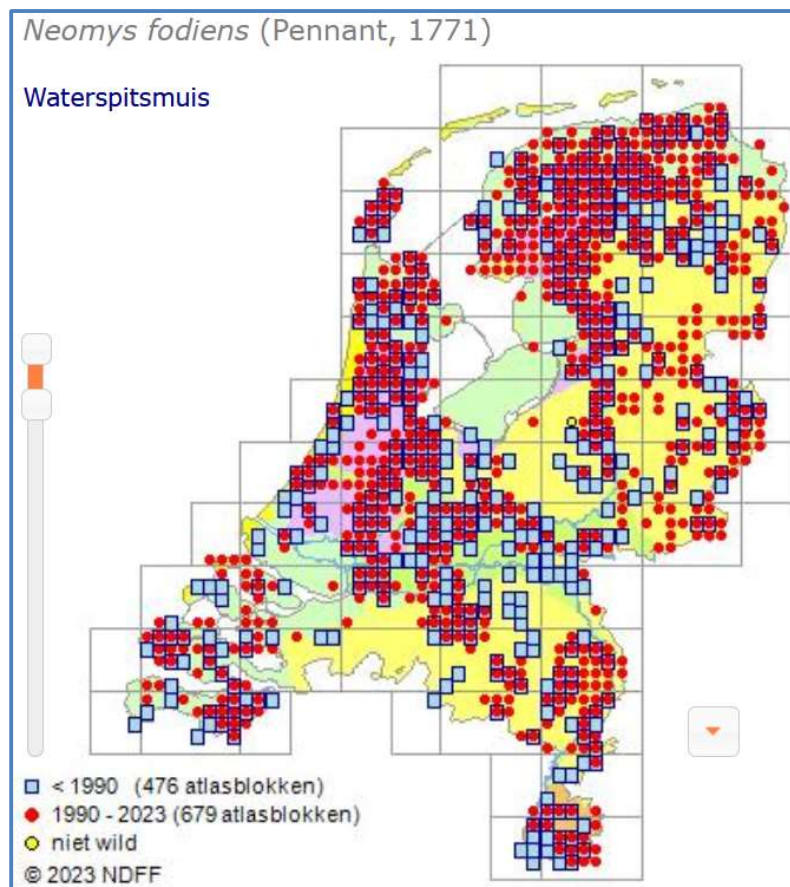
4.3 Literatuur- en archiefonderzoek

Gegevens over in het projectgebied aanwezige flora en fauna aanwezig in de NDFF (Nationale Database Flora en Fauna) werden geraadpleegd. Daarnaast is gebruik gemaakt van diverse publicaties en eigen veldkennis.

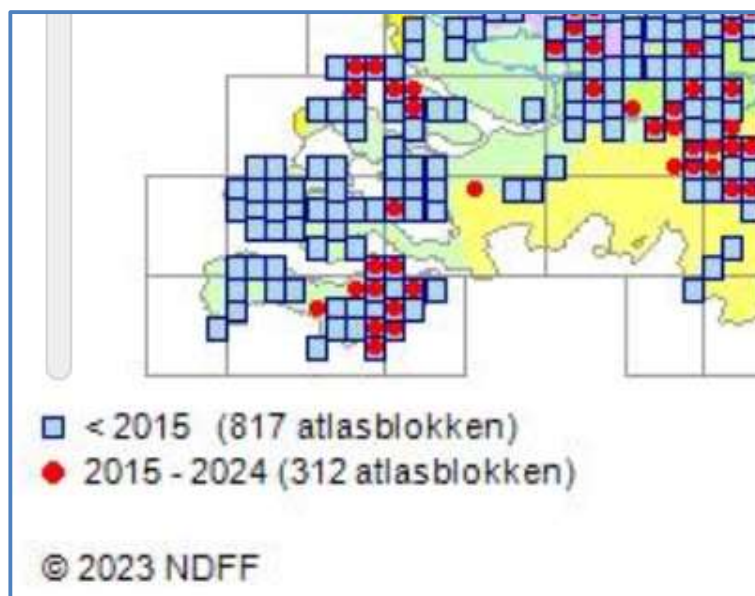
5. Quick scan beschermde natuur en overige natuurwaarden

5.1 Beschermde muizen

Waterspitsmuis De waterspitsmuis is landelijk beschermd onder de Wet natuurbescherming. Deze soort komt in grote delen van Nederland voor, maar is over het algemeen vrij zeldzaam en in aantal afnemend (<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496171>). De waterspitsmuis bewoont rietlanden, moerassen en andere natte gebieden met een uitgebreide oevervegetatie en – bij voorkeur ook – met drijvende vegetatie (Bekker *et al.* 2010). De waterspitsmuis is na 1990, maar ook nog na 2015, vastgesteld in het atlasblok van 5x5 km waarin het plangebied valt (<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496171>). De omringende sloten – die geregeld worden ‘geschoond’ – hebben een steile oever met weinig oevervegetatie. Ook langs de ‘centrale watergang’ is sprake van steile oevers met een smalle rietrand. Nergens in het projectgebied komt drijvende watervegetatie voor. Aangezien geschikte habitat ontbreekt, is het voorkomen van waterspitsmuizen in het projectgebied onwaarschijnlijk. De Beschermde Soortenindicator (BSI; geraadpleegd 10 oktober 2023) maakt geen melding van het mogelijk voorkomen van de waterspitsmuis in het projectgebied (<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/informatieproducten-natuur/beschermde-soortenindicator-besi/>).

Verspreiding van de waterspitsmuis per atlasblok van 5x5 km in 1990-2023
(<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496171>).

Verspreiding van de waterspitsmuis per atlasblok van 5x5 km in 2015-2023
<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496171>.

Conclusie waterspitsmuis De aanwezige habitat langs de sloten en de centrale watergang (steile oevers, weinig oevervegetatie, geen drijvende vegetatie) lijkt nauwelijks geschikt voor deze soort. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.

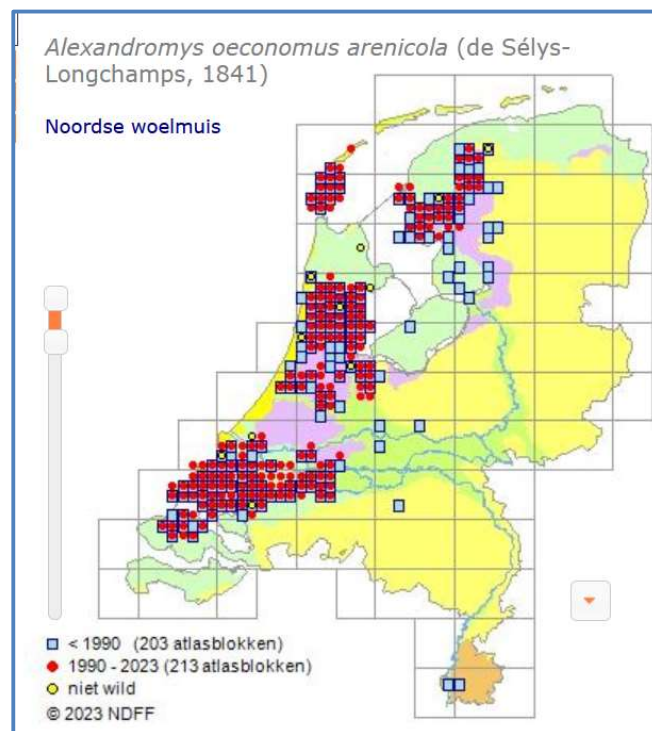

De centrale watergang heeft steile oevers met een smalle rietzone als oevervegetatie. Drijvende oevervegetatie ontbreekt. De habitat lijkt daarom ongeschikt voor waterspitsmuizen.

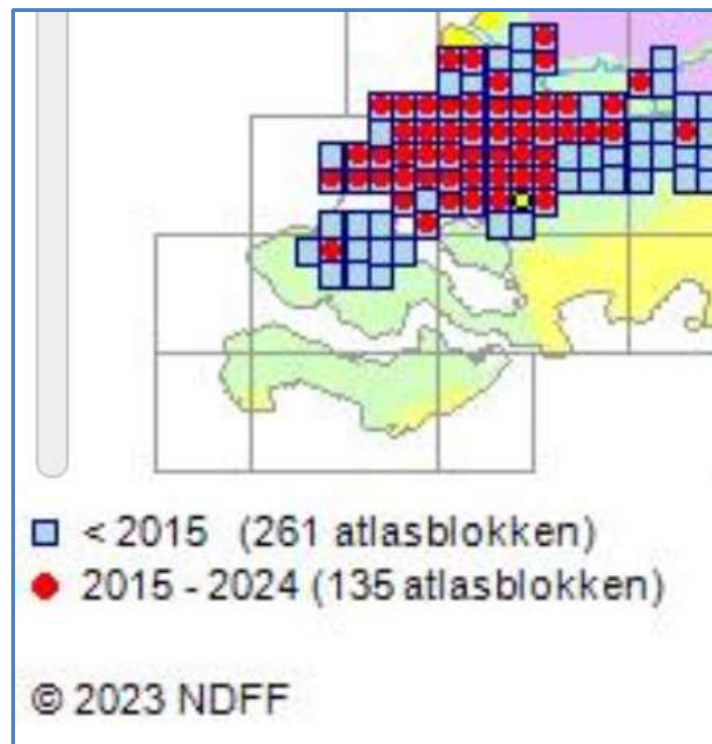
Noordse woelmuis De noordse woelmuis is landelijk beschermd onder de Habitatrichtlijn (Habitatrichtlijn bijlage II 9). Het is een zeldzame en in aantal afnemende muizensoort die leeft in hoog grasland en rietland. De Nederlandse populatie is bijzonder, omdat het om een ondersoort gaat die alleen hier voorkomt. De verspreiding van de noordse woelmuis in Nederland is beperkt tot Texel,

delen van Friesland, delen van Noord- en Zuid-Holland en het noordelijke Deltagebied (<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496136>). De noordse woelmuis is erg gevoelig voor concurrentie met andere woelmuizen. Met name de concurrentie met veldmuizen en aardmuizen is bekend. De noordse woelmuis wordt dan teruggedrongen tot natte vegetatietypen, die de twee andere soorten mijden (BIJ12 2017a). De noordse woelmuis is na 1990, maar ook nog na 2015, vastgesteld in het atlasblok van 5x5 km waarin het projectgebied valt (<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496171>). Het voorkomen van de noordse woelmuis in het projectgebied is echter onwaarschijnlijk. De aanwezige habitat lijkt weinig geschikt, terwijl de verruigde graslanden zeer geschikt zijn voor veldmuizen, een geduchte concurrent van de noordse woelmuis. De aardmuis – een andere concurrent van de noordse woelmuis – ontbreekt waarschijnlijk in het projectgebied (<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496133>).

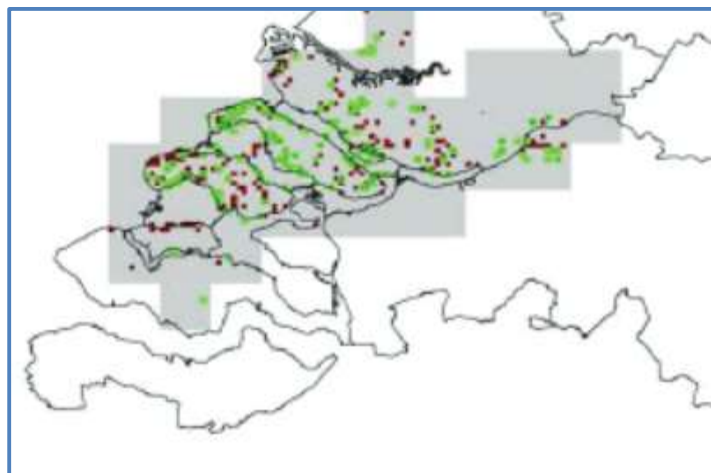
De Beschermde Soortenindicator (BSI; geraadpleegd 10 oktober 2023) maakt geen melding van het mogelijk voorkomen van de noordse woelmuis in het projectgebied (<https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/informatieproducten-natuur/beschermde-soortenindicator-besi/>).

Verspreiding van de noordse woelmuis per atlasblok van 5x5 km in 1990-2023
<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496136>.

Verspreiding van de noordse woelmuis per atlasblok van 5x5 km in 2015-2023
<https://www.verspreidingsatlas.nl/8496136>.

Verspreiding van de noordse woelmuis in 2005-2011. Grijs gebieden = 10 x 10 kilometerhokken waarin zich potentieel geschikt habitat bevindt; groene vierkantjes = 1x 1 kilometerhok waarin de noordse woelmuis is aangetroffen; bruine blokjes = 1x1 kilometerhok waarin noordse woelmuis niet is aangetroffen, maar wel naar gezocht is ('nulwaarnemingen') (BIJ12 2017a).

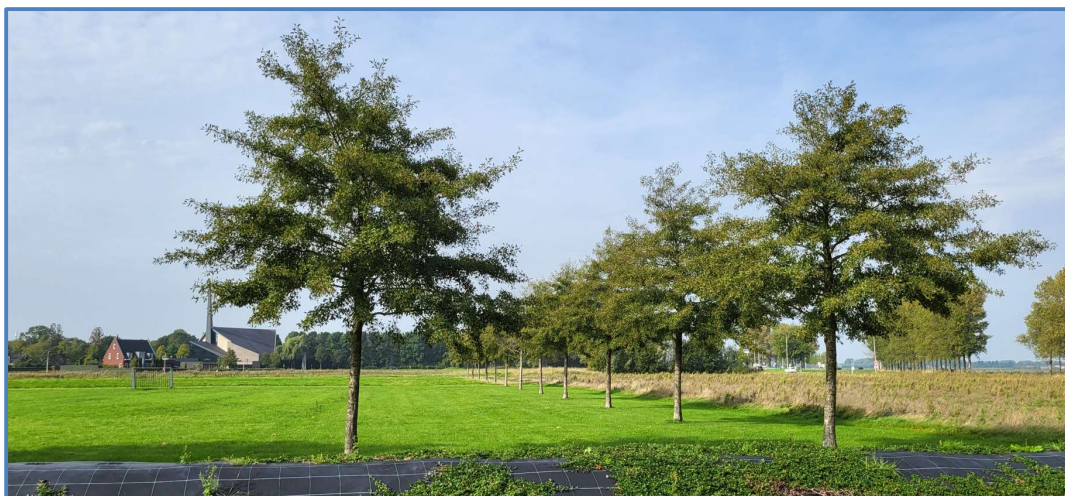
Conclusie noordse woelmuis *Negatieve effecten van de werkzaamheden op de noordse woelmuis (populatie, omvang en kwaliteit van het leefgebied) zijn vrijwel uitgesloten. De aanwezige habitat lijkt weinig geschikt voor deze soort. Het gebied is zeer geschikt voor veldmuizen, een geduchte concurrent van de noordse woelmuis. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.*

5.2 Vleermuizen

Soorten In het projectgebied komen waarschijnlijk met enige regelmaat diverse soorten vleermuizen voor, met name tijdens het nachtelijke foerageren. Het voorkomen van de volgende soorten lijkt mogelijk: gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, laatvlieger, rosse vleermuis en watervleermuis.

Foerageergebieden en vliegroutes De twee bomenrijen van in totaal circa 20 witte elzen (*Alnus incana* 'laciniata') op de bouwkaavel vervullen mogelijk een functie als foerageerplaats voor vleermuizen. Het kappen van deze bomen zal de foerageerfunctie voor vleermuizen slechts tijdelijk en plaatselijk veranderen. Er zullen immers veel meer nieuwe bomen worden geplant langs de straten, rond de te bouwen huizen en in de parkzone ten noorden van de grote parkeerplaats. In de omgeving van het projectgebied blijven ruimschoots foerageergebieden en vliegroutes in stand, onder andere in de bestaande woonwijken en in de boomgroepen langs de Slaakweg en de Aarddijkswal (de N215).

Verblijfplaatsen De bomen in de twee te kappen bomenrijen van witte elzen (*Alnus incana* 'laciniata') zijn visueel geïnspecteerd (met een kijker) op de aanwezigheid van holten, scheuren en openingen die mogelijk toegang geven tot verblijfplaatsen voor vleermuizen. De bomen zijn nog relatief jong en er werden geen potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen waargenomen. Ook de bomen in het wilgenbosje bevatten geen potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen.

*In de te kappen bomenrijen van witte elzen (*Alnus incana* 'laciniata') zijn geen potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.*

Conclusie vleermuizen *In te kappen bomen (twee rijen witte elzen en populierenbosje) ontbreken potentiële verblijfplaatsen voor vleermuizen. Wel vormen deze bomen mogelijk een foerageergebied. Deze functie zal tijdelijk en plaatselijk verdwijnen, maar zal op termijn ruimschoots worden gecompenseerd door de aanplant van nieuwe bomen in de te bouwen woonwijk en in de aan te leggen parkzone. In de omgeving van het plangebied blijven voldoende foerageergebieden en vliegroutes voor vleermuizen beschikbaar. Negatieve effecten van de werkzaamheden op vleermuizen (populatie, omvang en kwaliteit van het leefgebied) zijn vrijwel uitgesloten. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.*

5.3 In Zuid-Holland vrijgestelde zoogdieren

Soorten zoals bunzing, egel, haas, hermelijn, konijn, mol, ree, vos en wezel vallen onder de provinciale vrijstelling van de verbodsbepalingen Wet natuurbescherming. De meeste soorten komen (waarschijnlijk) voor in het projectgebied of in de directe omgeving. Uiteraard geldt voor deze soorten wel de zorgplicht, waaraan wordt voldaan mits wordt gewerkt conform een ecologisch werkprotocol (hoofdstuk 7).

5.4 Vogels

Broedvogels In en nabij het projectgebied komen geen jaarrond beschermde vogelnesten van roofvogels of uilen voor. Er worden geen gebouwen afgebroken, zodat er geen broedplaatsen van huismussen of gierzwaluwen verdwijnen. In en rond het projectgebied (op het braakliggend terrein, in het wilgenbosje en langs de sloten en watergang) broeden ongetwijfeld diverse vogelsoorten, onder andere meerkoet, waterhoen en wilde eend.

Conclusie broedvogels *Een negatief effect op beschermde nesten, leefgebied, rust- of voortplantingslocaties van (al dan niet wettelijk beschermde) vogels kan redelijkerwijs worden uitgesloten, mits aan de hierna genoemde voorwaarden wordt voldaan. De aanwezigheid van broedvogels in het projectgebied maken een start van de uitvoering van de bouwwerkzaamheden tijdens de broedtijd onwenselijk. Dit betekent dat de werkzaamheden ‘veilig’ kunnen worden gestart in de periode 15 augustus-1 maart. Indien er eenmaal geregeld activiteiten zijn, kunnen deze ook in de broedtijd worden voortgezet. Kap van bomen en struiken dient per definitie plaats te vinden buiten de broedtijd, dus wél in de periode 15 augustus-1 maart.*

5.5 Amfibieën en reptielen

Rugstreeppad De rugstreeppad is beschermd volgens de Wet natuurbescherming (Habitatrichtlijn, bijlage 4). Deze soort is vrij algemeen in het duingebied van Goeree, maar ontbreekt in het kleigebied van Goeree-Overflakkee. In en om het projectgebied ontbreekt op dit moment geschikte habitat. De soort gebruikt ondiepe zoete of brakke plassen als voortplantingsgebied. In Nederland kan de rugstreeppad gedurende een lange periode eieren afzetten: van half april tot en met september.

Rugstreeppadden kunnen als pionier flinke afstanden afleggen en snel nieuwe geschikte gebieden koloniseren. Gezien de afstand tot een potentiële bronpopulatie (20 km) lijkt het echter hoogst onwaarschijnlijk dat rugstreeppadden het projectgebied zullen koloniseren. Voor nadere details zie Kennisdocument Rugstreeppad (Bij12 2017b).

Conclusie Rugstreeppad *Gezien de afstand tot een potentiële bronpopulatie (20 km) lijkt het hoogst onwaarschijnlijk dat rugstreeppadden het projectgebied zullen koloniseren. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.*

Rugstreeppad in Zeeuws-Vlaanderen (Peter Meininger).

Overige soorten De gewone pad, bruine kikker, groene kikker (complex) en kleine watersalamander (alle met een provinciale vrijstelling voor ruimtelijke ingrepen) komen zeker of waarschijnlijk voor in de omgeving van het projectgebied, met name in (tuin)vijvers, maar ook in de sloten en centrale watergang.

Conclusie overige amfibieën en reptielen *Voor de soorten waarvoor een provinciale vrijstelling van toepassing is, geldt de zorgplicht. Met inachtneming van het ecologisch werkprotocol is er geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.*

5.6 Vlinders, libellen en overige ongewervelde dieren

Binnen het projectgebied is geen aanwezigheid van beschermde vlinders en libellen (en overige ongewervelde dieren) bekend en dit kan op grond van het ontbreken van geschikte habitat vrijwel worden uitgesloten.

Conclusie vlinders, libellen etc. *Significant negatieve effecten op leefgebied of voortplantingslocaties van wettelijk beschermde vlinders, libellen en overige ongewervelde dieren kunnen worden uitgesloten. Er komen geen wettelijk beschermde soorten voor. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.*

5.7 Planten

Binnen het projectgebied is geen aanwezigheid van beschermde (vaat-)planten bekend (NDFF), noch zijn deze tijdens het veldbezoek aangetroffen. De aanwezigheid van beschermde planten kan op grond van het ontbreken van geschikte habitat worden uitgesloten.

Conclusie planten *In het projectgebied komen geen wettelijk beschermde plantensoorten voor. Er is geen sprake van overtreding van verbodsbepalingen ten aanzien van de soortenbescherming. Het aanvragen van een ontheffing is niet nodig.*

6. Invasieve exoten

6.1 Wat zijn invasieve exoten?

Een exoot is een plant, dier of ander organisme dat van nature niet in Nederland voorkomt. Als een soort schadelijk is voor de natuur, noemen we ze invasieve exoten. Sinds 3 augustus 2016 is er een Europees verbod op bezit, handel, kweek, transport en import van schadelijke exotische planten en dieren. De schade die invasieve exoten veroorzaken, is een Europees probleem. Om dit probleem zo effectief mogelijk aan te pakken, is een Europese verordening ontwikkeld. Hierin staat een aantal ge- en verboden om schade in de Europese Unie zoveel mogelijk te voorkomen. Onderdeel van de verordening is de zogenaamde 'Unielijst'. Hierop staan soorten die al in delen van de Europese Unie voorkomen en schade toebrengen of dit in de toekomst waarschijnlijk gaan doen (nvwa.nl/onderwerpen/invasieve-exoten/unielijst-invasieve-exoten). Voor lidstaten geldt de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen en te verwijderen. En als dat niet lukt om de populatie zodanig te beheren dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

6.2 Invasieve planten

Van de 26 soorten invasieve landplanten die op de 'Unielijst' staan, zijn op Goeree-Overflakkee alleen aangetroffen: de reuzenberenklauw (op vrij veel plaatsen) en de reuzenbalsemien. Daarnaast zijn er nog drie 'lastige' plantensoorten aangetroffen die (nog) niet op de 'Unielijst' staan: alsemambrosia, azijnboom en Japanse duizendknoop. Op de 'Unielijst' staan ook invasieve waterplanten, maar in het projectgebied zijn deze nog niet waargenomen. In de westelijke sloot bevindt zich wel een grote populatie van grote kroosvaren.

6.3 Voorkomen in het projectgebied

In het projectgebied werden geen invasieve of anderszins 'lastige' planten aangetroffen.

7. Aanbevelingen ecologisch werkprotocol

Bij de uitvoering van de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met de 'algemene zorgplicht' uit de Wet natuurbescherming. Voor alle in het wild voorkomende planten- en diersoorten, dus ook voor onbeschermde en beschermde soorten die zijn vrijgesteld, geldt deze 'algemene zorgplicht'. Dit houdt in dat de initiatiefnemer passende maatregelen moet nemen om schade aan beschermde gebieden en in het wild voorkomend planten- en diersoorten te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Volgens diverse gedragscodes is het opstellen van een ecologisch werkprotocol verplicht en leidend bij de uitvoering van de werkzaamheden.

Hieronder staan richtlijnen om negatieve effecten op de in het gebied voorkomende planten en dieren zo veel mogelijk te beperken.

- Er wordt, indien beschikbaar, natuurvriendelijk materieel ingezet en/of sparende technieken toegepast.
- Schade aan bermen, slootkanten, houtsingels, bosjes en solitaire bomen, bijvoorbeeld door insporing, wordt voorkomen.
- De rijsnelheid van machines wordt zo afgesteld dat dieren zo veel mogelijk kunnen wegvluchten. Bij voorkeur wordt stapvoets gereden.
- Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande infrastructuur van wegen, paden en sporen.
- Werkzaamheden vinden in beginsel plaats in de daglichtperiode, opdat verstoring van de omgeving door verlichting wordt voorkomen. Bij nachtelijke verlichting van een werklocatie wordt uitstraling naar de omgeving vanaf een uur na zonsondergang zo veel mogelijk voorkomen.
- Er wordt één kant op gewerkt en – indien aan de orde – van de dichte zijde naar het open water of gebied gewerkt, zodat dieren kunnen wegvluchten. Dit geldt voor alle groenzones.
- Kap-, snoei en rooiwerkzaamheden worden buiten het broedseizoen van de vogels gepland. Dit geldt ook voor het verwijderen van takkenbossen en dergelijke. Als broedseizoen geldt in dit geval de periode van 1 maart tot 15 augustus, maar in een vroeg of laat voor- of najaar kunnen deze grenzen in overleg met een ecologisch deskundige worden aangepast. Bouwactiviteiten, bestrating en aanplant kunnen ook tijdens het broedseizoen worden uitgevoerd, mits de activiteit vóór het broedseizoen is gestart óf door een ecologisch deskundige is vastgesteld dat er geen broedvogels aanwezig zijn.
- Aangetroffen broedende vogels, in gebruik zijnde nesten en eieren dienen altijd te worden gespaard, ook buiten het reguliere broedseizoen. Broedende vogels mogen evenmin worden verstoord. Het personeel dient te allen tijde te letten op alarmerende vogels en hun nesten.
- Voer vrijkomende materialen netjes af en voorkom dat deze in de omgeving belanden.
- Maak bij de aan- en afvoer van materialen en materieel met vrachtwagens over bermen of andere kruidachtige vegetaties gebruik van rijplaten, waardoor schade aan de grasmat en de vegetatie en ook insporing wordt voorkomen.

8. Literatuur

Bekker J.P., Calle L., Dobbelaar S., Fortuin A., Jacobusse C. & de Kraker K. 2010. *Zoogdieren in Zeeland*. Fauna Zeelandica deel 6, Zoogdierwerkgroep Zeeland / Het Zeeuwse Landschap, *sine loco*.

BIJ12 2017a. Kennisdocument Noordse woelmuis, versie 1.0. <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-013-Kennisdocument-Noordse-woelmuis-1.0.pdf>.

BIJ12 2017b. Kennisdocument Rugstreeppad, versie 1.0. <https://www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-017-Kennisdocument-Rugstreeppad-1.0.pdf>.